

YẾU TỐ NHẬN THỨC VÀ ĐỘNG CƠ TRONG QUÁ TRÌNH RÈN LUYỆN KĨ NĂNG TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC NGOÀI GIỜ LÊN LỚP CỦA SINH VIÊN CAO ĐẲNG SƯ PHẠM

ThS. NGUYỄN THỊ YẾN THOA
Trường Cao đẳng Sư phạm Hà Nội

1. Mở đầu

Sinh viên là đại biểu của một nhóm xã hội đặc biệt, là những người đang trong quá trình tích lũy tri thức nghề nghiệp để trở thành các chuyên gia có trình độ chuyên môn cao, hoạt động trong một lĩnh vực nhất định có ích cho xã hội. Nhóm thanh niên sinh viên có chức năng chủ yếu là bổ sung cho đội ngũ trí thức trong xã hội, thực hiện tích cực vai trò là nguồn dự trữ cho đội ngũ những chuyên gia theo những nhóm nghề khác nhau.

Sinh viên cao đẳng Sư phạm (CĐSP) về cơ bản cũng giống như sinh viên của các ngành khác. Tuy nhiên, vẫn có điểm khác biệt đó là sinh viên CĐSP được đào tạo chuyên biệt để trở thành giáo viên trung học cơ sở (THCS) – người tổ chức, điều khiển hoạt động dạy học và giáo dục nhằm hình thành và phát triển nhân cách cho học sinh THCS, đáp ứng yêu cầu đòi hỏi của xã hội đối với cấp học này. Do đặc thù nghề nghiệp nên hoạt động học tập của sinh viên CĐSP cũng có một số đặc trưng riêng. Đó là bên cạnh việc chiếm lĩnh tri thức chuyên môn theo chuyên ngành đào tạo, sinh viên CĐSP cần tích cực rèn luyện để hình thành hệ thống kĩ năng nghiệp vụ sư phạm, trong đó có kĩ năng tổ chức hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp (HĐGDNGLL).

Kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL là một kĩ năng quan trọng trong hệ thống kĩ năng nghiệp vụ cần trang bị cho sinh viên CĐSP nhằm đáp ứng những yêu cầu đổi mới của giáo dục phổ thông trong giai đoạn hiện nay. Hiệu quả quá trình rèn luyện để hình thành kĩ năng này phụ thuộc vào nhiều yếu tố: nội dung chương trình, thời lượng, giảng viên, sinh viên, phương pháp rèn luyện, kiểm tra, đánh giá... trong đó yếu tố **sinh viên** - chủ thể của quá trình rèn luyện – đóng vai trò quyết định. Vì vậy, việc nghiên cứu để đề xuất những biện pháp nhằm nâng cao nhận thức, hình thành động cơ học tập, rèn luyện cho sinh viên trong quá trình hình thành kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL là một nhiệm vụ cần thiết.

2. Vai trò của nhận thức trong quá trình rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL ở sinh viên CĐSP

Nhận thức đóng vai trò quan trọng trong mọi hoạt động của cá nhân. Khi tiến hành một hoạt động nào đó, con người cần có những hiểu biết nhất định về hoạt động như hoạt động đó là gì, có đặc điểm ra sao, có tầm quan trọng như thế nào... Những hiểu biết đó mang tính chất định hướng, giúp con người chủ động, tích cực hơn và là điều kiện để hình thành động cơ thúc đẩy con người hoạt động.

Trong quá trình hình thành kĩ năng, nhận thức đầy đủ về hoạt động là điều kiện cần thiết để sinh viên tích cực rèn luyện. Còn nếu nhận thức không đầy đủ hay bị bắt buộc thì họ sẽ rơi vào trạng thái căng thẳng, chán nản, dẫn đến kĩ năng chỉ đạt được ở mức độ thấp, thậm chí không hình thành được kĩ năng. Do đó, để việc rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL cho sinh viên CĐSP đạt được hiệu quả cần giúp sinh viên nhận thức đúng, đầy đủ về các vấn đề sau:

- HĐGDNGLL được đưa vào chương trình giáo dục chính thức trong nhà trường phổ thông, là một trong những giải pháp nhằm hướng đến mục tiêu phát triển toàn diện con người Việt Nam, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. HĐGDNGLL có ý nghĩa, tác dụng giáo dục nổi bật là tạo điều kiện để hình thành các kĩ năng cơ bản phù hợp lứa tuổi, là cầu nối giữa nhà trường và xã hội, là một con đường để phát triển toàn diện nhân cách của học sinh phổ thông nói chung, của học sinh THCS nói riêng;

- Trong quá trình tổ chức HĐGDNGLL cho học sinh THCS, giáo viên chủ nhiệm đóng vai trò chủ đạo, là người hướng dẫn, thiết kế và cố vấn cho học sinh. Đặc biệt đối với lứa tuổi này, nhu cầu vươn lên "làm người lớn" của học sinh phát triển mạnh. Các em luôn mong muốn được tự giải quyết mọi công việc, tự tổ chức mọi hoạt động của tập thể, của lớp. Đây là nguyện vọng rất chính

đáng của các em và cần được khuyến khích để đẩy nhanh tốc độ trưởng thành ở lứa tuổi này. Tuy nhiên, ở độ tuổi này do trình độ nhận thức của các em chưa đầy đủ, vốn kinh nghiệm trong cuộc sống còn chưa nhiều... dẫn đến mâu thuẫn giữa mong muốn, nguyện vọng rất cao và khả năng thực tế còn hạn chế. Vì vậy, đây cũng là giai đoạn rất dễ mắc phải sai lầm, thất bại. Hiểu được đặc điểm cơ bản của lứa tuổi "khủng hoảng" này, giáo viên chủ nhiệm không nên áp đặt, làm thay các em, cũng không nên buông lỏng quản lí mà phải từng bước hướng dẫn các em tự tổ chức hoạt động. Để đạt được điều đó càng đòi hỏi kĩ năng tổ chức của giáo viên chủ nhiệm phải ở trình độ cao;

- Rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL là một trong những yêu cầu cơ bản mà mỗi sinh viên CĐSP cần đạt được để làm tốt công tác giáo dục học sinh, đáp ứng yêu cầu ngày một cao của thực tiễn giáo dục cấp THCS. Rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL là quá trình sinh viên tự giác, tích cực và độc lập vận dụng những tri thức về công tác tổ chức và HĐGDNGLL để tổ chức các hình thức hoạt động giáo dục phù hợp nhằm đạt được mục tiêu giáo dục của HĐGDNGLL cho học sinh THCS. Rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL là một quá trình phức tạp và lâu dài, cần có sự cố gắng nỗ lực vươn lên của bản thân để đạt được yêu cầu đề ra.

3. Vai trò của động cơ học tập trong việc rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL của sinh viên CĐSP

Bất cứ hoạt động nào của con người cũng đều được thúc đẩy bởi một động cơ nào đó. Động cơ học tập là yếu tố khiến người học vì nó mà học, vì nó mà phấn đấu. Khi nghiên cứu hoạt động học tập của sinh viên, các nhà khoa học đã chỉ ra 5 loại động cơ học tập chủ yếu, đó là: động cơ xã hội, động cơ nhận thức – khoa học, động cơ nghề nghiệp, động cơ tự khẳng định và động cơ vụ lợi. Các động cơ này đều có tác dụng thúc đẩy hoạt động học tập và rèn luyện của sinh viên nhưng các tác động này không đồng đều nhau, tùy theo đặc điểm riêng của mỗi cá nhân và các điều kiện giáo dục.

Dựa trên quan điểm đó, khi nghiên cứu quá trình rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL, chúng tôi nhận thấy những động cơ thúc đẩy sinh viên CĐSP rèn luyện để hình thành kĩ năng này bao gồm các nhóm động cơ sau:

- *Động cơ xã hội*: thể hiện ý thức về nhu cầu, các lợi ích xã hội, về các chuẩn mực và mục

đích xã hội. Sinh viên rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL vì muốn được chia sẻ kinh nghiệm, được giao lưu với bạn bè, được cải thiện khả năng giao tiếp... Vì đặc trưng của HĐGDNGLL là dạng hoạt động tập thể nên các động cơ xã hội này có ý nghĩa tích cực giúp sinh viên rèn luyện kĩ năng này một cách tự giác hơn;

- *Động cơ nhận thức – khoa học*: biểu hiện ở thái độ đối với nội dung vấn đề được nghiên cứu. Đó là sinh viên tự giác rèn luyện vì nội dung của HĐGDNGLL đa dạng, phong phú, có sức hấp dẫn đối với sinh viên; vì phương pháp rèn luyện gắn liền với các hoạt động chứ không mang tính chất lí thuyết, giáo điều; vì sinh viên được tự do thể hiện các ý tưởng một cách sáng tạo mà vẫn đạt được những yêu cầu, nhiệm vụ đề ra... Do đó, nhóm động cơ này được đánh giá là quan trọng nhất để quá trình rèn luyện kĩ năng HĐGDNGLL đạt hiệu quả;

- *Động cơ nghề nghiệp*: thể hiện ở sự ý thức đầy đủ về trình độ chuyên môn cao và nghiệp vụ sư phạm tốt chính là cơ sở để chuẩn bị cho nghề nghiệp trong tương lai. Cho nên, sinh viên tự giác rèn luyện kĩ năng này vì muốn nâng cao khả năng nghiệp vụ, rèn luyện bản lĩnh sư phạm, hoàn thiện nhân cách của giáo viên...;

- *Động cơ tự khẳng định*: là ý thức về những năng lực của mình và mong muốn được thể hiện chúng. Biểu hiện ở việc sinh viên rèn luyện vì muốn được thể hiện khả năng của bản thân, muốn được mọi người tôn trọng, đánh giá, muốn khẳng định vị trí của mình trước tập thể...;

- *Động cơ vụ lợi*: là những động cơ có liên quan đến nhu cầu của cá nhân sinh viên như nỗ lực rèn luyện kĩ năng này để đạt được điểm cao, để gây được ấn tượng, được mọi người chú ý. Hay chỉ đơn giản là vì thấy thích, thấy phù hợp thì học, rèn luyện...

Động cơ rèn luyện có ý nghĩa quan trọng trong quá trình hình thành kĩ năng nói chung, kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL nói riêng. Số lượng các động cơ tích cực càng nhiều thì hoạt động rèn luyện càng có hiệu quả. Một động cơ này xuất hiện cũng có tác dụng kích thích sự xuất hiện của các động cơ khác. Vì vậy, mỗi giảng viên cần chủ động đưa ra những chiến thuật độc đáo để làm tăng tính cấp bách của các loại động cơ tích cực đã hình thành ở sinh viên trong quá trình rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL, nhờ đó kĩ năng sẽ sớm được hình thành.

4. Các biện pháp nâng cao nhận thức và hình thành động cơ trong quá trình rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL của sinh viên CĐSP

4.1. Các biện pháp nâng cao nhận thức

- Ngay trong những buổi học đầu tiên nhập môn giới thiệu về trường sư phạm, nghề giáo viên, bên cạnh những yêu cầu về dạy học, cần nhấn mạnh tầm quan trọng của công tác giáo dục học sinh, đây là hai nhiệm vụ mà giáo viên cần thực hiện. Cần cung cấp cho sinh viên những thông tin về yêu cầu hình thành kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL như là một kĩ năng giáo dục cơ bản mà sinh viên sư phạm phải rèn luyện để làm tốt công tác giáo dục học sinh sau này;

- Trong quá trình dạy các môn học có liên quan như Tâm lí học, Giáo dục học, Giao tiếp sư phạm, Phương pháp công tác Đội Thiếu niên Tiền phong Hồ Chí Minh... cần lồng ghép nội dung HĐGDNGLL để sinh viên được dần làm quen và có ý thức tìm hiểu về hoạt động này;

- Trong quá trình rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL cần giúp sinh viên nhận thức đầy đủ về mục tiêu môn học, các yêu cầu cần đạt, nội dung cụ thể của từng kĩ năng để hoạt động rèn luyện của sinh viên được định hướng rõ. Cần cung cấp nhiều thông tin thực tiễn về HĐGDNGLL đang diễn ra ở nhà trường THCS hiện nay để kích thích nhu cầu quan tâm, tìm hiểu về nội dung này ở sinh viên;

- Kết hợp với Đoàn Thanh niên, Hội Sinh viên, Phòng Công tác học sinh, sinh viên... làm tốt công tác thông tin, tuyên truyền về HĐGDNGLL nhằm làm phong phú thêm nhận thức cho sinh viên về hoạt động này.

Nâng cao nhận thức cho sinh viên CĐSP về tầm quan trọng của việc hình thành kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL là điều kiện cần thiết để hình thành tính tự giác, tích cực, hình thành động cơ học tập và rèn luyện ở sinh viên.

4.2. Các biện pháp hình thành động cơ học tập và rèn luyện

- Giúp sinh viên ý thức được về mục đích, yêu cầu của việc rèn luyện kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL có ý nghĩa như thế nào đối với nghề nghiệp trong tương lai;

- Làm nảy sinh nhu cầu nhận thức và rèn luyện trong suốt quá trình học tập bằng cách nâng cao dần các yêu cầu một cách hợp lí và hướng dẫn sinh viên giải quyết thành công các yêu cầu đó;

- Thường xuyên động viên, khích lệ, đánh giá

công bằng và chính xác để tạo nên những cảm xúc tích cực trong suốt quá trình rèn luyện;

- Luôn duy trì được sự sôi nổi, ham thích, không khí tích cực rèn luyện trong tập thể. Hình thành ở mỗi cá nhân mong muốn nỗ lực cố gắng vượt lên chính mình, cổ vũ sự tự khẳng định của bản thân sinh viên.

Như vậy, có thể thấy rằng nhận thức và động cơ rèn luyện của sinh viên có ý nghĩa quan trọng trong quá trình hình thành kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL. Giảng viên cần tìm hiểu và áp dụng các biện pháp trên một cách linh hoạt và sáng tạo để tổ chức quá trình rèn luyện hệ thống kĩ năng nghiệp vụ nói chung, kĩ năng tổ chức HĐGDNGLL cho sinh viên CĐSP nói riêng đạt được hiệu quả.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Dục Quang, Ngô Quang Quế, *Hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp*, NXB Đại học Sư phạm, 2007.
2. Nguyễn Thạc, Phạm Thành Nghị, *Tâm lí học sư phạm đại học*, NXB Đại học Sư phạm, 2007.
3. Hà Nhật Thăng (chủ biên), *Tổ chức hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp ở trường phổ thông*, NXB Giáo dục, 2004.
4. Hà Nhật Thăng (chủ biên), *Rèn luyện kĩ năng sư phạm*, NXB Giáo dục, 2010.

SUMMARY

Organizing extra-curricular educational activities is an important skill in the set of pedagogical skills which need to be equipped for collegiate teacher students in response to renovation requirements set forth by general education at present. This article has touched upon the following issues: 1/ The role played by cognition in the course of forging skills to organize extra-curricular educational activities among collegiate teacher students; 2/ The role played by learning dynamics in the course of forging skills to organize extra-curricular educational activities among collegiate teacher students through such drivers as social dynamics, cognitive dynamics – science, professional dynamics, self-efficacy dynamics, rent-seeking dynamics; 3/ The measures to raise awareness and formulate dynamics in the course of forging skills to organize extra-curricular educational activities among collegiate teacher students.